

Attitudes Toward Leisure Reading: An Analysis of the Role of Sociological Factors

Nozar Hoseini¹ , Mansoor Koohi Rostami² , Sajjad Mohammadian Shirmard³ , and
Mohammad Hassan Azimi⁴

1. Department of Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. Email: shiva.jf11@gmail.com
2. Corresponding author, Department of Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. Email: m.rotsami@scu.ac.ir
3. Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: sajjad.mohamadian@gmail.com
4. Department of Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. Email: azimih@scu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 25 October 2025
Received in revised form 26
November 2025
Accepted 06 December 2025
Available online 31 December
2025

Keywords:
attitude toward leisure reading,
sociological factors,
cultural capital,
social capital,
economic capital,
gender.

ABSTRACT

Objective: Objective: Leisure reading is one of the most vital cultural activities, playing a central role in individuals' intellectual, social, and cultural development. Understanding the factors that influence attitudes toward leisure reading, particularly in under-resourced regions, can provide valuable insights for effective cultural policymaking. This study aims to examine how cultural, social, and economic capital, as well as gender, relate to attitudes toward leisure reading among literate citizens aged 15 and above in the city of Khorramshahr, Iran.

Method: This study employed a descriptive-correlational design using a survey approach. The statistical population comprised all literate individuals over the age of 15 in Khorramshahr (N = 96,051). A multi-stage random sampling method, proportional to the population distribution across the city's zones, was used, resulting in the distribution of 406 questionnaires. Standardized and validated questionnaires were administered to measure four key constructs: Bourdieu's dimensions of cultural capital, indicators of social capital, indicators of economic capital, and individuals' attitudes toward leisure reading. Data were analyzed using SPSS version 26. Descriptive statistics (means, percentages) and inferential statistics (Pearson's correlation coefficient and multiple linear regression) were employed. Normality of the data was verified using the Kolmogorov-Smirnov test.

Results: The results revealed a significant positive correlation between cultural capital and attitudes toward leisure reading ($r = 0.148$, $p = 0.003$), suggesting that greater cultural capital is associated with more favorable reading attitudes. Similarly, social capital ($r = 0.159$, $p = 0.002$) and economic capital ($r = 0.259$, $p < 0.001$) showed significant positive correlations with reading attitudes. Gender also exhibited a statistically significant relationship with attitudes toward reading. The multiple correlation coefficient ($R = 0.323$) indicated a moderate level of association between the combined independent variables and the dependent variable. The coefficient of determination ($R^2 = 0.104$) showed that approximately 10% of the variance in attitudes toward leisure reading could be explained by the combination of the four sociological variables. The adjusted R^2 (0.097) confirmed the model's adequacy considering the sample size.

Conclusions: The findings suggest that improving attitudes toward leisure reading requires strategic attention to key sociological variables. In contexts such as Khorramshahr, where unique social, cultural, and economic conditions prevail, strengthening these forms of capital can serve as a foundation for promoting a culture of reading. Effective cultural policy must be tailored to the socio-economic realities of the population and consider gender-related differences in reading preferences. Ultimately, the balanced development of cultural, social, and economic capital can act as a strategic mechanism to enhance public attitudes toward reading and integrate it more deeply into the daily lives of citizens.

Cite this article: Hoseini, N., Koohi Rostami, M., Mohammadian Shirmard, S., & Azimi, MH. (2025). Attitudes toward leisure reading: An analysis of the role of sociological factors. *Academic Librarianship and Information Research*, 59(4), 1-20. <https://doi.org/10.22059/jlib.2026.400023.1789>

Introduction

Leisure reading is one of the most vital cultural activities, playing a central role in individuals' intellectual, social, and cultural development. Understanding the factors that influence attitudes toward leisure reading, particularly in under-resourced regions, can provide valuable insights for effective cultural policymaking. This study aims to examine how cultural, social, and economic capital, as well as gender, relate to attitudes toward leisure reading among literate citizens aged 15 and above in the city of Khorramshahr, Iran.

Most studies have focused on individual, psychological, or environmental factors. Although some research has examined the relationship between sociological factors and reading behavior (Fan, 2014; Huang, Dămean & Cairns, 2013, 2015; McKenna et al., 1995; Jabbar, Mahmood & Warraich, 2021), a systematic investigation of attitudes toward reading within a sociological framework has received less attention. This is despite the fact that attitudes can play a mediating and foundational role in cultural and reading-related behaviors. In this context, selecting a community characterized by cultural, social, and economic diversity can provide a more comprehensive understanding of how social factors influence attitudes toward leisure reading. The city of Khorramshahr, located in a unique position in the southwest of Iran, exhibits ethnic, linguistic, and religious diversity, and therefore represents an appropriate setting for such an analysis. According to the latest statistics from the Management and Planning Organization of Khuzestan Province (2023), the total population of Khorramshahr is estimated at approximately 180,000, with a population of 97,400 individuals aged 15 and above. The city has six public libraries, of which only four are active. Statistics for the year (2023) indicate that 4,526 volumes were borrowed, and the number of library members was 3,674, reflecting relatively low citizen participation in leisure reading.

These conditions, on the one hand, underscore the need for a detailed examination of factors influencing attitudes toward reading in this community, and on the other hand, Khorramshahr's diverse social context enables the study of differences in attitudes across various groups. Accordingly, this study aims to analyze the attitudes of Khorramshahr residents toward leisure reading and to investigate the role of sociological factors such as cultural capital, social capital, economic capital, and gender in shaping these attitudes. A synthesis of theoretical and empirical discussions suggests that attitudes toward reading are not merely an individual concept but are formed within a social context, shaped by lived experiences, available resources, and cultural interactions. Therefore, examining attitudes within a sociological framework can represent an effective step toward the scientific analysis of reading behaviors and the development of a reading culture in local communities. Hence, the central research question of the present study is: What effect do sociological factors such as cultural capital, social capital, economic capital, and gender have on the attitudes of Khorramshahr residents toward reading?

Method

This study employed a descriptive-correlational design using a survey approach. The statistical population comprised all literate individuals over the age of 15 in Khorramshahr (N = 96,051). A multi-stage random sampling method, proportional to the population distribution

across the city's zones, was used, resulting in the distribution of 406 questionnaires. Standardized and validated questionnaires were administered to measure four key constructs: Bourdieu's dimensions of cultural capital, indicators of social capital, indicators of economic capital, and individuals' attitudes toward leisure reading. Data were analyzed using SPSS version 26. Descriptive statistics (means, percentages) and inferential statistics (Pearson's correlation coefficient and multiple linear regression) were employed. Normality of the data was verified using the Kolmogorov–Smirnov test.

Results

The results revealed a significant positive correlation between cultural capital and attitudes toward leisure reading ($r = 0.148$, $p = 0.003$), suggesting that greater cultural capital is associated with more favorable reading attitudes. Similarly, social capital ($r = 0.159$, $p = 0.002$) and economic capital ($r = 0.259$, $p < 0.001$) showed significant positive correlations with reading attitudes. Gender also exhibited a statistically significant relationship with attitudes toward reading. The multiple correlation coefficient ($R = 0.323$) indicated a moderate level of association between the combined independent variables and the dependent variable. The coefficient of determination ($R^2 = 0.104$) showed that approximately 10% of the variance in attitudes toward leisure reading could be explained by the combination of the four sociological variables. The adjusted R^2 (0.097) confirmed the model's adequacy considering the sample size.

Conclusions

The findings suggest that improving attitudes toward leisure reading requires strategic attention to key sociological variables. In contexts such as Khorramshahr, where unique social, cultural, and economic conditions prevail, strengthening these forms of capital can serve as a foundation for promoting a culture of reading. Effective cultural policy must be tailored to the socio-economic realities of the population and consider gender-related differences in reading preferences. Ultimately, the balanced development of cultural, social, and economic capital can act as a strategic mechanism to enhance public attitudes toward reading and integrate it more deeply into the daily lives of citizens.

Furthermore, attention to the specific social and cultural context of Khorramshahr, characterized by ethnic, linguistic, and religious diversity, as well as relatively low levels of library participation and leisure reading, further underscores the practical significance of this research. The findings can serve as a guide for cultural and educational authorities to design targeted programs aimed at enhancing social and cultural capital while removing economic barriers, thereby fostering positive attitudes toward leisure reading within the community. In this regard, it is recommended that programs such as establishing locally tailored reading spaces in neighborhoods, launching book clubs for different age and ethnic groups, strengthening the role of libraries as participatory social centers, and providing financial support to underprivileged families for access to books and cultural resources be placed on the agenda. Moreover, leveraging local media and social networks to promote cultural models associated with reading, along with teaching reading skills in schools, can, in the long term, lead to the

reinforcement of reading habits and the formation of sustained, positive attitudes toward leisure reading among citizens.

Funding

The present article was supported financially by the Vice-Chancellery for Research of Shahid Chamran University of Ahvaz under Grant Number SCU.EI1403.36814.

Financial support for this research was provided by the Faculty of Educational Sciences and Psychology at Shahid Chamran University of Ahvaz in the form of a thesis grant for the first author, as well as a research grant for the other authors.

CRediT authorship contribution statement

First Author: Preparation of samples, conduct of experiments, data collection, calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, and drafting of the manuscript.

Second Author: Thesis supervisor; study design; supervision of the research process; verification and control of results; revision, review, and finalization of the manuscript.

Third Author: Thesis advisor; contribution to study design; research supervision; manuscript review and revision.

Fourth Author: Thesis advisor; contribution to study design; research supervision; manuscript review and revision.

All authors have read and agreed to the published version of the manuscript.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

Ethical considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Data availability statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank all participants in the present study. The authors also would like to thank anonymous referees for their constructive comments.

نگرش نسبت به خواندن آزاد: تحلیل نقش عوامل جامعه‌شناختی

نوذر حسینی الوند^۱، منصور کوهی رستمی^۲، سجاد محمدیان شیرمرد^۳ و محمدحسن عظیمی^۴

۱. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: shiva.jf11@gmail.com
۲. نویسنده مسئول، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: m.rostami@scu.ac.ir
۳. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: sajjad.mohamadian@gmail.com
۴. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: azimih@scu.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی،

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۰۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۱۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۱۰

کلیدواژه‌ها:

نگرش نسبت به خواندن آزاد، عوامل جامعه‌شناختی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی، جنسیت.

هدف: خواندن آزاد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های فرهنگی، نقش محوری در توسعه فکری، اجتماعی و فرهنگی جوامع دارد. شناخت عوامل مؤثر بر نگرش افراد نسبت به این نوع خواندن، به‌ویژه در مناطق کمتر برخوردار، می‌تواند زمینه‌ساز سیاست‌گذاری‌های فرهنگی اثربخش شود. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه میان سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و متغیر جنسیت با نگرش نسبت به خواندن آزاد در میان شهروندان باسواد بالای ۱۵ سال شهر خرمشهر انجام شده است.

روش: این مطالعه از نوع بنیادی و از نظر روش، توصیفی-همبستگی با رویکرد پیمایشی است. جامعه آماری شامل تمامی شهروندان باسواد بالای ۱۵ سال ساکن خرمشهر (۹۶۰۵۱ نفر) بود. نمونه‌گیری به روش تصادفی چندمرحله‌ای و متناسب با سهم جمعیتی مناطق انجام شد و در مجموع ۴۰۶ پرسشنامه توزیع گردید. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های استاندارد سرمایه فرهنگی بورديو، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و نگرش نسبت به خواندن آزاد بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ تحلیل شدند. در سطح توصیفی از شاخص‌های آماری مانند میانگین و درصد و در سطح استنباطی از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره بهره گرفته شد. نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف تأیید شد.

یافته‌ها: بر اساس نتایج به‌دست آمده، بین سرمایه فرهنگی و نگرش به خواندن آزاد رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد (ضریب همبستگی ۰/۱۴۸، سطح معناداری ۰/۰۰۳). این نتیجه نشان می‌دهد که افزایش سرمایه فرهنگی با بهبود نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد همراه است. همچنین، میان سرمایه اجتماعی و نگرش نسبت به خواندن آزاد نیز رابطه‌ای مثبت و معنادار مشاهده شد (ضریب همبستگی ۰/۱۵۹، سطح معناداری ۰/۰۰۲)، به‌گونه‌ای که هرچه سطح سرمایه اجتماعی افراد بالاتر باشد، نگرش آنها نسبت به خواندن آزاد نیز مثبت‌تر خواهد بود. در مورد سرمایه اقتصادی نیز یافته‌ها نشانگر وجود رابطه‌ای معنادار و مثبت با نگرش به خواندن آزاد هستند (ضریب همبستگی ۰/۲۵۹، سطح معناداری ۰/۰۰۰). مقدار ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۳۳۳ است که نشان‌دهنده میزان همبستگی بین ترکیب خطی متغیرهای مستقل و متغیر وابسته (نگرش به خواندن آزاد) است. ضریب تعیین برابر با ۰/۱۰۴ نشان می‌دهد که حدود ۱۰ درصد از واریانس متغیر وابسته توسط ترکیب چهار متغیر مستقل قابل تبیین است. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده که در شرایطی با حجم نمونه کوچک اهمیت بیشتری دارد، برابر با ۰/۰۹۷ به‌دست آمده است که نشان می‌دهد متغیرهای وارد شده به مدل از کفایت مناسبی برخوردارند.

نتیجه‌گیری: بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که ارتقای نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد نیازمند توجه به این ابعاد جامعه‌شناختی است. در بافتی مانند خرمشهر، که ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خاصی دارد، تقویت این سرمایه‌ها می‌تواند بستری مؤثر برای رشد فرهنگ مطالعه فراهم آورد. سیاست‌گذاری فرهنگی در این زمینه باید متناسب با واقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه طراحی شود و درعین حال، به تفاوت‌های جنسیتی و نقش آنها در تمایلات مطالعاتی نیز توجه داشته باشد. در نهایت، توسعه متوازن سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی می‌تواند به‌عنوان راهبردی کلیدی برای بهبود نگرش عمومی به خواندن و ارتقای جایگاه آن در سبک زندگی شهروندان مورد توجه قرار گیرد.

استناد: حسینی الوند، نوذر؛ کوهی رستمی، منصور؛ محمدیان شیرمرد، سجاد؛ و عظیمی، محمدحسن (۱۴۰۴). نگرش نسبت به خواندن آزاد: تحلیل نقش عوامل جامعه‌شناختی. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۴(۱۵۹)، ۲۰-۱. <https://doi.org/10.22059/jlib.2026.400023.1789>

مقدمه

خواندن، به‌عنوان فرایند اقتباس معنا از متن نوشته‌شده، یکی از اصلی‌ترین ابزارهای رشد فکری و کسب مستمر دانش محسوب می‌شود (گرین، کرمک و پترسون^۱، ۲۰۱۳، سوفسیان^۲ ۲۰۰۶). مارپونگ^۳ (۲۰۲۳) خواندن را فرایندی شناختی و پیچیده می‌داند که در آن رمزگشایی از نمادها برای استخراج و ساخت معنای متن صورت می‌گیرد. در تعریفی دیگر، خواندن عبارت است از «درک کلمات چاپ‌شده یا نوشته‌شده از طریق اندام‌های حسی، معنا بخشیدن به این کلمات و تفسیر آنها» (اوزدمیر^۴، ۲۰۱۷، ص ۱۲). از منظر کلی، خواندن به دو نوع متمایز تقسیم می‌شود: خواندن تحصیلی و خواندن آزاد. خواندن تحصیلی، فعالیتی متمرکز، هدف‌مند و اغلب چالش‌برانگیز است (فایزه^۵، ۲۰۰۲) در مقابل، خواندن آزاد که با عنوانی چون خواندن اوقات فراغت یا خواندن لذت نیز شناخته می‌شود، به هر نوع خواندنی گفته می‌شود که خارج از الزامات آموزشی و به‌صورت داوطلبانه انجام می‌گیرد (گیلبرت و فیستر^۶، ۲۰۱۰). این نوع خواندن که برخاسته از انگیزه‌های درونی و انتخاب فردی است، نقش بی‌بدیلی در تداوم یادگیری، ارتقای زبان، تقویت تفکر انتقادی و پرورش ذهن خلاق ایفا می‌کند.

بررسی متون علمی نشان می‌دهد که عوامل گوناگونی بر خواندن تأثیر گذارند؛ خواننده (هال^۷، ۲۰۰۹)، احساس عاملیت آنها در انتخاب آنچه می‌خوانند و فرصتی برای پیوند دادن آنچه برای خواندن در خانه انتخاب می‌کنند با آنچه در مدرسه می‌خوانند (دانستون و گامبرل^۸، ۲۰۰۹)، میزان خواندن دوستان و خانواده و ارزشی که آنها برای خواندن قائل هستند (گاتری و کدینگتون^۹، ۲۰۰۹). در این میان، پژوهش‌های متعددی بر اهمیت نگرش نسبت به خواندن در شکل‌گیری و استمرار رفتارهای مطالعه تأکید کرده‌اند. موفقیت در مهارت خواندن، رابطه تنگاتنگی با نگرش افراد به مطالعه دارد (گوتری و ویگفیلد^{۱۰}، ۲۰۰۰؛ مورگان و فاجس^{۱۱}، ۲۰۰۷). نگرش، که از مؤلفه‌های شناختی، هیجانی و رفتاری تشکیل شده، به‌عنوان چارچوبی ذهنی برای تفسیر تجربه‌های مطالعه و تصمیم‌گیری در مورد مشارکت یا اجتناب از آن عمل می‌کند (مک‌کنا، کیر، و الیزورث^{۱۲}، ۱۹۹۵، کنرادی، جانگ و مک‌کنا^{۱۳}، ۲۰۱۴). نگرش مثبت به خواندن، می‌تواند پیش‌بینی‌کننده‌ای مؤثر برای عملکرد بهتر، درک مطلب عمیق‌تر و موفقیت تحصیلی باشد (یاماشیتا^{۱۴}، ۲۰۰۷؛ والبرگ و تسای^{۱۵}، ۱۹۸۴). در مقابل، نگرش منفی، مانعی جدی برای تقویت عادت‌های مطالعه و گسترش سواد فرهنگی بشمار می‌آید.

نگرش، تمایل به واکنش خاص در برابر محرکی خاص است که به‌وسیله باورها و عقاید تقویت می‌شود (گیج و برلاینر^{۱۶}، ۱۳۷۴). این پدیده می‌تواند نیروی محرکه‌ای برای اقدام باشد و از نظر شناختی، هیجانی و رفتاری در تصمیم‌گیری فرد برای انجام یا عدم انجام مطالعه تأثیرگذار باشد (پترسون^{۱۷}، ۲۰۱۷). از آنجا که نگرش نسبت به خواندن، یکی از عوامل روانی-اجتماعی مهم در مشارکت در مطالعه است، باید به این پرسش پرداخت که چه عواملی در شکل‌گیری یا تغییر آن نقش دارند؟ پژوهش‌های مختلفی به این موضوع پرداخته‌اند. مثلاً

1. Green, Cormack, & Patterson

2. Sofsian

3. Marpaung

4. Özdemir

5. Faizah

6. Gilbert & Fister

7. Hall

8. Dunston & Gambrell

9. Guthrie & Coddington

10. Wigfield & Asher

11. Morgan & Fuchs

12. McKenna, Keir, & Ellsworth

13. Conradi, Jang, & McKenna

14. Yamashita

15. Walberg & Tsai

16. Gage & Berliner

17. Peterson

مون و ویلز^۱ (۱۹۷۹) تأکید دارند که سطح تحصیلات والدین، عاملی مهم در شکل‌گیری نگرش خواندن فرزندان است. پارکر^۲ (۲۰۰۴) عواملی چون سن، جنس، زمینه خانوادگی، سبک آموزش، عادت‌های مطالعه و سطح مهارت را مؤثر بر نگرش معرفی می‌کند. برادن^۳ (۲۰۱۲) نیز نقش تربیت، محیط فرهنگی، رسانه‌ها، تجربه‌های فردی و جنسیت را در شکل‌گیری نگرش خواندن بررسی کرده است. همچنین، موفقیت در خواندن و تجربه‌های مثبت فردی می‌توانند نگرش به مطالعه را تقویت کنند (بابا و افندی^۴، ۲۰۱۹). سیکورا^۵ و دیگران (۲۰۱۹) نیز نشان داده‌اند که تجربه‌های سوادآموزی اولیه در خانه، نقش مثبت بر شکل‌گیری نگرش خواندن و توانایی‌های شناختی دارند. در مجموع، نگرش به خواندن از سنین پایین آغاز می‌شود و با افزایش سن نیز پایدار می‌ماند. اندرسون و برون^۶ (۲۰۲۳) در پژوهشی کمی با تمرکز بر دانش‌آموزان ابتدایی نشان دادند که نوع کتاب‌های مطالعه شده به‌ویژه کتاب‌های تصویری و داستان‌های تخیلی تأثیر مثبتی بر نگرش و انگیزه خواندن دارد.

باین‌حال، بیشتر مطالعات تمرکز خود را بر عوامل فردی، روان‌شناختی یا محیطی قرار داده‌اند. هرچند برخی پژوهش‌ها نیز به بررسی رابطه عوامل جامعه‌شناختی با کنش خواندن پرداخته‌اند (عصاره، شهنی بیلاق، نواح و کوهی رستمی، ۱۳۹۶؛ نوکاریزی، نارمنجی، سید و دهقانی، ۱۳۹۳؛ کوهی رستمی و پورخلیل^۷، ۲۰۲۱؛ کوهی رستمی، نیل درار، و نجف‌پور مقدم، ۱۴۰۲؛ فان^۸، ۲۰۱۴؛ هوانگ، دامین و کایرنس^۹، ۲۰۱۵؛ مک‌کنا و دیگران، ۱۹۹۵؛ جبار، محمود و وریج^{۱۰}، ۲۰۲۱)، اما بررسی نظام‌مند نگرش نسبت به خواندن در چارچوبی جامعه‌شناختی، کمتر مورد توجه بوده است. در حالی که نگرش، می‌تواند نقش واسطه‌ای و بسترساز در رفتارهای فرهنگی-مطالعاتی ایفا کند. در این زمینه، انتخاب جامعه‌ای با تنوع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی می‌تواند درک جامع‌تری از تأثیر عوامل اجتماعی بر نگرش به خواندن آزاد فراهم آورد. شهر خرمشهر با موقعیتی خاص در جنوب غربی کشور، از تنوع قومی، زبانی و مذهبی برخوردار است و از این رو جامعه‌ای مناسب برای این تحلیل بشمار می‌رود. بر اساس آخرین آمار سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خوزستان (۱۴۰۲)، جمعیت کل شهر خرمشهر حدود ۱۸۰ هزار نفر و جمعیت بالای ۱۵ سال آن ۹۷،۴۰۰ نفر برآورد شده است. در این شهر شش کتابخانه عمومی وجود دارد که از میان آنها تنها چهار کتابخانه فعال هستند. آمار امانت کتاب در سال ۱۴۰۳ معادل ۴،۵۲۶ جلد و تعداد اعضای کتابخانه‌ها ۳،۶۷۴ نفر گزارش شده است که بیانگر مشارکت نسبتاً اندک شهروندان در مطالعه آزاد است.

این شرایط، از یک‌سو، نشان‌دهنده نیاز به بررسی دقیق عوامل مؤثر بر نگرش به خواندن در این جامعه است و از سوی دیگر، بافت اجتماعی متنوع خرمشهر امکان مطالعه تفاوت نگرش‌ها را در میان گروه‌های مختلف فراهم می‌سازد. بر این اساس، هدف این پژوهش تحلیل نگرش ساکنان خرمشهر نسبت به خواندن آزاد و بررسی نقش عوامل جامعه‌شناختی همچون سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت در شکل‌گیری این نگرش است. جمع‌بندی مباحث نظری و تجربی نشان می‌دهد که نگرش نسبت به خواندن، مفهومی فردی صرف نیست، بلکه در بستر اجتماعی شکل می‌گیرد و متأثر از تجربه‌های زیسته، منابع در دسترس و تعاملات فرهنگی است. از این رو، واکاوی نگرش در چارچوب جامعه‌شناختی، می‌تواند گامی مؤثر در تحلیل علمی کنش‌های مطالعاتی و توسعه فرهنگ کتاب‌خوانی در جوامع محلی بشمار آید. بنابراین، مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که: عوامل جامعه‌شناختی همچون سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت، چه تأثیری بر نگرش ساکنان شهر خرمشهر نسبت به خواندن دارند؟

1. Moon & Wells

2. Parker

3. Braden

4. Baba & Affandi

5. Sikora

6. Anderson & Brown

7. Koochi Rostami & Pourkhalil

8. Fan

9. Huang, Dămean & Cairns

10. Jabbar, Mahmood, & Warraich

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

خواندن، فرایندی پیچیده، پویا و چندلایه است که طی آن، فرد با رمزگشایی نشانه‌های زبانی و معنایی، به درک و تفسیر محتوا می‌پردازد. این فرایند صرفاً یک کنش شناختی نیست، بلکه کنشی اجتماعی و فرهنگی نیز بشمار می‌آید که در دل ساختارهای اجتماعی، ارزش‌ها و تجربه‌های فردی شکل می‌گیرد (گرین، ۲۰۰۵). در این میان، خواندن آزاد یا مطالعه داوطلبانه، نوعی از خواندن است که برخلاف خواندن تحصیلی یا اجباری، بر پایه علاقه شخصی، لذت، انگیزش درونی و بدون الزام بیرونی صورت می‌پذیرد (کراشن^۱، ۲۰۰۹). این نوع خواندن، نقشی مهم در پرورش خلاقیت، گسترش دایرهٔ واژگان، ارتقای مهارت‌های زبانی و تقویت اندیشه مستقل ایفا می‌کند (لون، ۲۰۱۱؛ گاتری و ویگفیلد، ۲۰۰۰).

از دیدگاه روان‌شناختی و رفتاری، نگرش نسبت به خواندن یکی از عوامل کلیدی در پیش‌بینی رفتار مطالعه بشمار می‌رود. نگرش، مجموعه‌ای از باورها، احساسات و آمادگی‌های رفتاری نسبت به یک پدیده است (آپورت و دیگران، ۱۳۷۱؛ گیج و برلاینر، ۱۳۷۴). نگرش مثبت به خواندن با پیامدهایی همچون افزایش انگیزه، گرایش بیشتر به مطالعه داوطلبانه، رضایت از مطالعه و تمایل به خواندن منابع متنوع همراه است (اولو^۲، ۲۰۱۹). بر اساس نظریه ارزش-انتظار ویگفیلد و اکلز (۲۰۰۰)، نگرش افراد به خواندن در تعامل با برداشت آنها از ارزش مطالعه و میزان انتظاری که از موفقیت خود در آن دارند، شکل می‌گیرد.

با این حال، نگرش نسبت به خواندن، امری صرفاً فردی یا روانی نیست، بلکه ریشه در ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دارد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عواملی چون محیط خانوادگی، زمینه فرهنگی، فرصت‌های اجتماعی، تجربه‌های آموزشی و دسترسی به منابع فرهنگی، تأثیر چشمگیری بر شکل‌گیری نگرش نسبت به مطالعه دارند (برادن، ۲۰۱۲؛ پارکر، ۲۰۰۴).

در همین زمینه، نظریه سرمایه‌های بورديو (۱۹۸۶) چارچوبی جامعه‌شناختی و تحلیلی فراهم می‌آورد که می‌تواند روابط میان ساختار اجتماعی و نگرش به مطالعه را تبیین کند. بورديو سه نوع سرمایه را معرفی می‌کند که در بازتولید فرهنگی و اجتماعی نقش اساسی دارند و در دو سطح فردی و ساختاری عمل می‌کنند.

الف. سرمایه فرهنگی

سرمایه فرهنگی به دارایی‌های نمادینی چون دانش رسمی، مهارت‌های زبانی، قدرت تحلیل متون، ذوق زیبایی‌شناختی و آشنایی با فرهنگ مسلط اشاره دارد. این سرمایه به سه صورت تجسم می‌یابد.

- **تجسم یافته:** مهارت‌ها و عادات درونی شده مانند توانایی خواندن و درک مطلب
- **عینیت یافته:** ابزارها و اشیای فرهنگی مانند کتاب، تابلو و لوازم هنری
- **نهادینه شده:** مدارک تحصیلی و گواهینامه‌های علمی

خواندن، به‌ویژه مطالعه داوطلبانه، یکی از جلوه‌های مهم سرمایه فرهنگی محسوب می‌شود. خانواده‌هایی که دارای سرمایه فرهنگی بالاتری هستند، معمولاً محیط‌هایی غنی از منابع مطالعه و گفتمان‌های فرهنگی برای فرزندان خود ایجاد می‌کنند (چیو و کو^۳، ۲۰۱۰؛ رسول‌زاده‌اقدم و علیدوستی، ۱۳۹۲).

ب. سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی به شبکه روابط، اعتماد متقابل، هنجارهای اجتماعی و مشارکت در گروه‌های رسمی و غیررسمی اطلاق می‌شود؛ شبکه‌ای که از طریق آن، افراد به منابع، حمایت و فرصت‌های گوناگون دسترسی پیدا می‌کنند (کولمن، ۱۹۸۸). مطالعه آزاد می‌تواند از طریق تعامل با گروه‌های کتاب‌خوانی، دوستان، خانواده و فضاهای اجتماعی توسعه یابد. توصیه کتاب، بحث درباره

^۱. Krashen

^۲. Ulu

^۳. Chiu & Ko

محتوای آثار، و تبادل منابع مطالعاتی، از جمله سازوکارهایی است که انگیزه خواندن را افزایش می‌دهد (هوانگ و دیگران، ۲۰۱۵؛ مومنی و دیگران، ۱۳۹۴).

پ. سرمایه اقتصادی

سرمایه اقتصادی شامل درآمد، دارایی و امکانات مادی است که افراد برای خرید کتاب، استفاده از اینترنت، عضویت در کتابخانه‌ها و مشارکت در دوره‌های فرهنگی به آن نیاز دارند (نوکاریزی و دیگران، ۱۳۹۳). در مناطقی با محدودیت اقتصادی بالا، افراد دسترسی کمتری به منابع مطالعه دارند و در نتیجه نگرش آنها نسبت به مطالعه، منفی‌تر شکل می‌گیرد. شایان ذکر است که این سه سرمایه در تعامل با یکدیگر قرار دارند و می‌توانند یکدیگر را تقویت یا تضعیف کنند. برای مثال، فردی با سرمایه فرهنگی بالا ممکن است از طریق تعاملات اجتماعی سرمایه اجتماعی بیشتری کسب کند یا فرصت‌های اقتصادی بهتری برای توسعه فعالیت‌های فرهنگی بیابد. بنابراین، در پرتو این چارچوب نظری، نگرش به خواندن آزاد نه فقط یک ترجیح فردی، بلکه پدیده‌ای اجتماعی و فرهنگی است که باید با توجه به زمینه‌های ساختاری تحلیل شود. پژوهش حاضر نیز در همین راستا، به بررسی رابطه میان سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، جنسیت و سطح تحصیلات با نگرش ساکنان شهر خرمشهر نسبت به خواندن آزاد می‌پردازد.

ت. جنسیت به عنوان متغیری جامعه‌شناختی

جنسیت یکی دیگر از متغیرهای مهم جامعه‌شناختی در تبیین نگرش به خواندن است. نتایج مطالعات بین‌المللی نشان می‌دهد که زنان در بیشتر جوامع، نگرش مثبت‌تری نسبت به خواندن دارند و بیشتر از مردان در فعالیت‌های مطالعه داوطلبانه شرکت می‌کنند (مک‌کنا و دیگران، ۲۰۱۲؛ بابا و افندی، ۲۰۲۰؛ جبار و واریج، ۲۰۲۱). دلایل این تفاوت می‌تواند در نقش‌های اجتماعی شده، انتظارات فرهنگی، تجربه‌های آموزشی و فرایند جامعه‌پذیری نهفته باشد.

در ایران نیز نتایج برخی پژوهش‌ها از جمله چگینی و دیگران (۱۳۹۴) و صنعتگر (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که دختران نسبت به پسران، گرایش بیشتری به خواندن دارند و ارتباط عاطفی عمیق‌تری با متون ادبی و داستانی برقرار می‌کنند. در مقابل، نگرش مردان بیشتر تحت تأثیر کارکردهای تحصیلی یا اقتصادی مطالعه قرار دارد.

بر پایه نظریه بورديو، تفاوت‌های جنسیتی در نگرش به مطالعه را می‌توان ناشی از نابرابری در دسترسی به انواع سرمایه دانست. به‌عنوان مثال، خانواده‌هایی که خواندن را متناسب با نقش‌های جنسیتی دختران می‌دانند، زمینه کسب سرمایه فرهنگی بیشتری را برای آنان فراهم می‌کنند. از سوی دیگر، جامعه‌پذیری مردانه سنتی ممکن است پسران را از محیط‌های فرهنگی و ادبی دور نگه دارد. در نتیجه، پژوهش حاضر متغیر جنسیت را نه تنها به‌عنوان یک متغیر جمعیت شناختی، بلکه در تعامل با سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بررسی می‌کند تا تحلیلی عمیق‌تر، بافت‌مندتر و جامعه‌شناختی‌تر از نگرش به خواندن آزاد ارائه دهد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از یک‌سو در زمره پژوهش‌های بنیادی قرار می‌گیرد و از سوی دیگر، با توجه به بررسی رابطه میان متغیرهای جامعه‌شناختی شامل سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت با نگرش به خواندن آزاد، در گروه مطالعات توصیفی-همبستگی از نوع پیمایشی قرار دارد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه افراد باسواد بالای ۱۵ سال ساکن در شهر خرمشهر تشکیل می‌دهند. بر اساس آخرین آمار در دسترس از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خوزستان (۱۴۰۲)، جمعیت بالای ۱۵ سال شهر خرمشهر ۹۷،۴۰۰ نفر برآورد شده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برای جامعه محدود، با سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای ۵ درصد، به تعداد ۳۸۳ نفر محاسبه گردید و برای جبران پرسشنامه‌های ناقص و بازگشت نخورده، ۲۳ پرسشنامه اضافی توزیع شد که در مجموع ۴۰۶ پرسشنامه بین شهروندان توزیع گردید. نمونه‌گیری به روش احتمالی از نوع تصادفی چندمرحله‌ای انجام شد؛ بدین ترتیب که ابتدا شهر خرمشهر بر اساس تقسیمات شهرداری به دو منطقه تقسیم گردید، سپس سهم هر منطقه از حجم نمونه به نسبت جمعیت محاسبه شد، در مرحله بعد بلوک‌های شهری به صورت تصادفی انتخاب و در هر بلوک

افراد واجد شرایط به روش تصادفی سیستماتیک انتخاب گردیدند. اطلاعات این پژوهش با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد و به صورت حضوری از طریق مراجعه به درب منازل جمع‌آوری شد. اطلاعات این پژوهش با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد گردآوری شد. برای سنجش متغیرهای مستقل و وابسته، ابزارهای زیر مورد استفاده قرار گرفت.

الف) پرسشنامه سرمایه فرهنگی بورديو

این پرسشنامه دارای ۲۳ گویه و بر پایه مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای است و سه بُعد سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته (سؤالات ۱-۸)، عینیت‌یافته (سؤالات ۹-۱۹) و نهادینه‌شده (سؤالات ۲۰-۲۳) را اندازه‌گیری می‌کند. پایایی این ابزار در پژوهش عصاره و دیگران (۱۳۹۶) با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ تأیید شده است.

ب) پرسشنامه سرمایه اجتماعی

این پرسشنامه دارای ۲۰ گویه در سه خرده مقیاس مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی است که با طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. پایایی آن در پژوهش شارع‌پور، ریاحی و آرمان (۱۳۹۲) برابر با ۰/۸۵ گزارش شده است.

ج) پرسشنامه سرمایه اقتصادی

سرمایه اقتصادی با سه شاخص شامل درآمد خانواده، ارزش ریالی خودروی شخصی، و مالکیت مسکن سنجیده شد. پایایی این پرسشنامه در پژوهش عصاره و دیگران (۱۳۹۶) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۵)، تنصیف (۰/۷۳) و گاتمن (۰/۷۵) تأیید شده است.

د) پرسشنامه نگرش نسبت به خواندن

این پرسشنامه با ۱۵ گویه و مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (۱ = کاملاً مخالفم تا ۵ = کاملاً موافقم) تنظیم شده و شامل سه بُعد است: فعالیت و لذت خواندن (۸ گویه)، اضطراب و سختی خواندن (۵ گویه) و ترجیح روش‌های دیگر یادگیری (۲ گویه). این ابزار برگرفته از کار اسمیت (۱۹۹۱) است و در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۶ برآورد شده است. همچنین، برای سنجش پایایی ابزارها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. پایایی ابزارهای پژوهش

ابزار	ضریب آلفای کرونباخ
سرمایه فرهنگی	۰/۸۵
سرمایه اجتماعی	۰/۸۰
سرمایه اقتصادی	۰/۷۹
نگرش نسبت به خواندن	۰/۸۳

برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ استفاده شد. در سطح آمار توصیفی، شاخص‌هایی مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار گزارش شد. در سطح آمار استنباطی، از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی چندمتغیره برای بررسی روابط میان متغیرها استفاده گردید. پیش از انجام آزمون‌های تحلیلی، نرمال بودن داده‌ها از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد. جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش شامل سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و نگرش نسبت به خواندن آزاد را نمایش می‌دهد. بر اساس داده‌ها، میانگین سرمایه فرهنگی برابر با ۸۳٫۸۲ با انحراف معیار ۱۰٫۱۵ است که نشان‌دهنده سطح نسبتاً بالای سرمایه فرهنگی در میان پاسخ‌دهندگان است. سرمایه اجتماعی با میانگین ۷۳٫۲۹ و انحراف معیار ۱۱٫۰۳ نیز در سطح مطلوبی قرار دارد. میانگین سرمایه اقتصادی برابر با ۶۰٫۰۲ بوده که به واسطه مقیاس متفاوت سنجش آن، عددی کوچک‌تر اما معنادار دارد. همچنین، نگرش نسبت به خواندن آزاد میانگین ۴۹٫۵۵ و انحراف معیار ۹٫۳۱ را نشان می‌دهد که نشان‌دهنده نگرش نسبتاً مثبت در میان مشارکت‌کنندگان است.

یافته‌های پژوهش

مقادیر چولگی و کشیدگی متغیرها عمدتاً در بازه نرمال قرار دارند. به‌طور خاص، چولگی منفی خفیف در سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی دیده می‌شود که نشان‌دهنده تمایل به سمت مقادیر بالاتر در این متغیرهاست. در مقابل، نگرش نسبت به خواندن آزاد دارای چولگی مثبت نسبتاً بیشتری (۱,۱۳) است که می‌تواند نشان‌دهنده وجود تمرکز پاسخ‌ها در سطوح پایین‌تر مقیاس باشد. باین‌حال، با توجه به مقدار کشیدگی نزدیک به صفر در اکثر متغیرها، توزیع داده‌ها نرمال یا نزدیک به نرمال ارزیابی می‌شود و استفاده از آزمون‌های پارامتریک در تحلیل‌های بعدی قابل قبول است.

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی مؤلفه‌های پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
سرمایه فرهنگی	۸۳/۸۲	۱۰/۱۵	-۰/۵۷	۰/۶۰
سرمایه اجتماعی	۷۳/۲۹	۱۱/۰۳	-۰/۴۵	-۰/۳۳
سرمایه اقتصادی	۶/۰۲	۱/۶۲	-۰/۱۴	-۰/۹۲
نگرش نسبت به خواندن آزاد	۴۹/۵۵	۹/۳۱	۱/۱۳	۰/۰۶

با توجه به جدول ۲ نتایج تحلیل نشان می‌دهد که مقدار معناداری در آزمون فوق بیشتر از ۰/۰۵ است. با توجه به مقدار معنادار به‌دست‌آمده و عدم رد فرضیه صفر، توزیع داده‌ها با توزیع نرمال مطابقت دارد. بنابراین، توزیع داده‌ها طبق آزمون کلموگروف-اسمیرنوف نرمال است.

جدول ۳. آزمون نرمال بودن متغیرها

متغیر	کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری
سرمایه فرهنگی	۱/۲۸	۰/۰۷
سرمایه اجتماعی	۱/۵۰	۰/۰۵۱
سرمایه اقتصادی	۳/۱۴	۰/۰۹
نگرش نسبت به خواندن آزاد	۴/۸۱	۰/۰۶

در ادامه جدول ۳، نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون به‌منظور بررسی رابطه میان سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و جنسیت با نگرش نسبت به خواندن آزاد ارائه شده است. جدول ۴ این یافته‌ها را به‌صورت خلاصه نمایش می‌دهد.

جدول ۴. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای سرمایه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، جنسیت و نگرش نسبت به خواندن آزاد

متغیرها	تعداد نمونه	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سرمایه فرهنگی - نگرش نسبت به خواندن آزاد	۳۸۸	۰/۱۴۸	۰/۰۰۳
سرمایه اجتماعی - نگرش نسبت به خواندن آزاد	۳۸۸	۰/۱۵۹	۰/۰۰۲
سرمایه اقتصادی - نگرش نسبت به خواندن آزاد	۳۸۸	۰/۲۵۹	۰/۰۰۰
جنسیت - نگرش نسبت به خواندن آزاد	۳۸۸	۰/۱۳۳	۰/۰۰۹

یافته‌های حاصل از جدول ۴ بیانگر نتایج آزمون همبستگی پیرسون میان متغیرهای سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت با نگرش نسبت به خواندن آزاد است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، بین سرمایه فرهنگی و نگرش نسبت به خواندن آزاد رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد (ضریب همبستگی ۰/۱۴۸، سطح معناداری ۰/۰۰۳). این نتیجه نشان می‌دهد که افزایش سرمایه فرهنگی با بهبود نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد همراه است. همچنین، میان سرمایه اجتماعی و نگرش نسبت به خواندن آزاد نیز رابطه‌ای مثبت و معنادار مشاهده شد (ضریب همبستگی ۰/۱۵۹، سطح معناداری ۰/۰۰۲)، به‌گونه‌ای که هرچه سطح سرمایه اجتماعی افراد بالاتر باشد، نگرش آنها نسبت به خواندن آزاد نیز مثبت‌تر خواهد بود. در مورد سرمایه اقتصادی نیز یافته‌ها نشانگر وجود رابطه‌ای معنادار و مثبت با نگرش نسبت به خواندن آزاد هستند (ضریب همبستگی ۰/۲۵۹، سطح معناداری ۰/۰۰۰). این همبستگی

نسبت به سایر مؤلفه‌ها از شدت بیشتری برخوردار است و بیانگر آن است که سرمایه اقتصادی یکی از عوامل مهم تأثیرگذار بر نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد محسوب می‌شود.

در نهایت، رابطه میان متغیر جنسیت و نگرش نسبت به خواندن آزاد نیز معنادار گزارش شده است (ضریب همبستگی $0/132$ ، سطح معناداری $0/009$). این نتیجه نشان می‌دهد که تفاوت‌های جنسیتی نیز می‌تواند با نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد مرتبط باشد، هرچند شدت این رابطه در مقایسه با سرمایه اقتصادی کمتر است. به‌طور کلی، یافته‌ها حاکی از آن است که سه نوع سرمایه (فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) و همچنین جنسیت، از جمله عوامل تأثیرگذار بر نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد بشمار می‌آیند و افزایش هر یک از آنها می‌تواند نگرش مثبت‌تری نسبت به این نوع خواندن در افراد ایجاد کند. برای آزمون وجود رابطه‌ای معنادار میان متغیرهای سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت با نگرش شهروندان خرمشهر نسبت به خواندن آزاد، از تحلیل رگرسیون چندگانه هم‌زمان استفاده شد. در جدول ۵ خلاصه‌ای از شاخص‌های مدل رگرسیونی ارائه شده است.

جدول ۵. خلاصه مدل رگرسیونی

مدل	R	R ²	R ² تعدیل شده	خطای استاندارد از برآورد
۱	۰/۳۳۳	۰/۱۰۴	۰/۰۹۷	۸/۸۴۶

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، مقدار ضریب همبستگی چندگانه برابر با $0/333$ است که نشان‌دهنده میزان همبستگی بین ترکیب خطی متغیرهای مستقل و متغیر وابسته (نگرش به خواندن آزاد) است. ضریب تعیین (R^2) برابر با $0/104$ نشان می‌دهد که حدود ۱۰ درصد از واریانس متغیر وابسته توسط ترکیب چهار متغیر مستقل قابل تبیین است. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده که در شرایطی با حجم نمونه کوچک اهمیت بیشتری دارد، برابر با $0/097$ به دست آمده است که نشان می‌دهد متغیرهای وارد شده به مدل از کفایت مناسبی برخوردارند. در ادامه برای بررسی معناداری کلی مدل از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد که نتایج آن در جدول ۶ گزارش شده است.

جدول ۶. آزمون آنوا جهت معناداری مدل به دست آمده

مدل	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	Sig
۱	رگرسیون	۳	۱۱۶۸/۸۶۴	۱۴/۹۳۶	۰/۰۰۰
	باقی‌مانده	۳۸۴	۷۸/۲۵۹		
	کل	۳۸۷			

بر اساس جدول ۶، مقدار آماره F برابر با $14/936$ و سطح معناداری آن برابر با $0/000$ است. با توجه به اینکه مقدار P کمتر از $0/01$ است، می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است. این بدان معناست که ترکیب خطی متغیرهای سرمایه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و جنسیت به‌طور معناداری با نگرش نسبت به خواندن آزاد مرتبط است و می‌تواند بخشی از تغییرات آن را پیش‌بینی کند. در جدول ۷ ضرایب رگرسیونی به تفکیک متغیرهای پیش‌بین ارائه شده‌اند.

جدول ۷. ضرایب رگرسیونی

Sig	T	ضرایب غیراستاندارد		مدل
		ضرایب استاندارد	خطای استاندارد	
۰/۰۰۰	۵/۱۳۷	بتا	۴/۶۳۲	مقدار ثابت
۰/۰۲۹	۲/۱۹۷	۰/۱۰۹	۰/۰۴۵	سرمایه فرهنگی
۰/۰۰۵	۲/۸۰۱	۰/۱۳۹	۰/۰۴۲	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۰	۵/۲۹۹	۰/۲۵۶	۰/۲۷۷	سرمایه اقتصادی
۰/۰۰۳	۲/۹۵۲	۱/۱۴۵	۰/۹۱۱	جنسیت

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که هر چهار متغیر وارد شده به مدل دارای اثر معناداری بر نگرش به خواندن آزاد هستند. ضریب بتای استاندارد شده نشان می‌دهد که در میان این متغیرها، سرمایه اقتصادی با ضریب بتای $0/256$ بیشترین سهم در پیش‌بینی نگرش به خواندن آزاد دارد. به عبارت دیگر، با افزایش یک انحراف استاندارد در سرمایه اقتصادی، نمره نگرش به خواندن آزاد به میزان $0/26$ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. پس از آن، متغیرهای جنسیت ($\beta = 0/145$)، سرمایه اجتماعی ($\beta = 0/139$) و سرمایه فرهنگی ($\beta = 0/109$) به ترتیب بیشترین تأثیر را در مدل داشته‌اند. تمامی این ضرایب مثبت هستند و نشان‌دهنده تأثیر مستقیم متغیرهای مذکور بر نگرش به خواندن آزاد می‌باشند. در مجموع، یافته‌های رگرسیونی نشان می‌دهد که متغیرهای سرمایه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و جنسیت به‌طور معناداری توانایی پیش‌بینی نگرش شهروندان خرمشهر نسبت به خواندن آزاد را دارند.

بحث

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر عوامل جامعه‌شناختی شامل سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت بر نگرش ساکنان شهر خرمشهر نسبت به خواندن آزاد بود. با توجه به اهمیت نگرش در شکل‌دهی کنش خواندن و نقش حیاتی آن در ارتقای سواد فرهنگی و توسعه خواندن آزاد، این مطالعه تلاش کرد با تمرکز بر یک جامعه متنوع و فرهنگی، سازوکارهای اجتماعی مؤثر بر نگرش نسبت به خواندن آزاد را تحلیل نماید. یافته‌های این پژوهش مؤید آن است که نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد، پدیده‌ای اجتماعی و فرهنگی است که از ساختارهای بیرونی و زمینه‌های اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. مطابق نتایج به‌دست‌آمده، چهار مؤلفه کلیدی سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت، به‌طور معناداری در شکل‌گیری نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد نقش دارند. این نتایج نشان می‌دهد که نگرش به خواندن، صرفاً امری درونی یا روان‌شناختی نیست، بلکه در دل بافت اجتماعی افراد ریشه دارد و تحت تأثیر منابع و فرصت‌هایی است که ساختار اجتماعی در اختیار آنها قرار می‌دهد. در ادامه، به‌صورت دقیق و جامع رابطه هر یک از مؤلفه‌های سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت با نگرش نسبت به خواندن آزاد مورد بررسی قرار می‌گیرد تا تأثیرات و کارکردهای هر یک در فرآیند شکل‌گیری این نگرش به‌طور نظام‌مند تحلیل شود.

رابطه مثبت و معنادار سرمایه اقتصادی با نگرش به خواندن آزاد بیانگر نقش اساسی وضعیت مالی افراد در دسترسی به منابع مطالعه مانند خرید کتاب، استفاده از امکانات فرهنگی و بهره‌مندی از خدمات کتابخانه‌ای است که این عوامل به‌طور مستقیم نگرش مثبت به خواندن آزاد را تقویت می‌کنند. بر اساس چارچوب نظری بوردیو (۱۹۸۶)، سرمایه اقتصادی به‌عنوان پایه‌ای مهم در فراهم آوردن دسترسی به سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی شناخته شده و فقدان آن می‌تواند مانع عمده‌ای در مشارکت فرهنگی و گسترش عادات مطالعه آزاد باشد. این یافته با پژوهش‌های نوکریزی و دیگران (۱۳۹۳) و پیکتی (۲۰۱۴) همسو است که نشان می‌دهد محدودیت‌های مالی نه تنها مانع دسترسی به منابع مطالعه است، بلکه فرصت‌های اجتماعی و فرهنگی مرتبط با خواندن را نیز محدود می‌کند و در نتیجه نگرش مثبت به خواندن را کاهش می‌دهد؛ بنابراین، سرمایه اقتصادی از طریق فراهم کردن زمینه‌های دسترسی گسترده‌تر به منابع فرهنگی و اجتماعی، تأثیر مستقیم و غیرمستقیمی بر نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد دارد و اهمیت توسعه سیاست‌ها و برنامه‌های ارتقای اقتصادی و فرهنگی را در بهبود نگرش به مطالعه و تقویت فرهنگ مطالعه در جامعه برجسته می‌سازد.

یافته پژوهش حاضر مبنی بر وجود رابطه مثبت و معنادار میان سرمایه فرهنگی و نگرش به خواندن آزاد، گویای آن است که هرچه سطح سرمایه فرهنگی افراد بالاتر باشد، نگرش آنان نسبت به مطالعه داوطلبانه نیز مثبت‌تر خواهد بود. سرمایه فرهنگی، که شامل مجموعه‌ای از توانایی‌ها، دانش‌ها، مهارت‌های زبانی، آشنایی با متون و فعالیت‌های فرهنگی، و نیز نگرش‌های ارزشی نسبت به فرهنگ مکتوب است، بستری اساسی برای توسعه علاقه و رغبت به مطالعه فراهم می‌سازد. به‌ویژه نقش خانواده و محیط‌های آموزشی در انتقال سرمایه فرهنگی، تأثیر بنیادینی بر شکل‌گیری الگوهای ذهنی و رفتاری مرتبط با خواندن دارد. این یافته همسو با نتایج پژوهش‌های فان (۲۰۱۴) و کوهی رستمی و دیگران (۱۳۹۶) است که بر اهمیت سرمایه فرهنگی در تقویت نگرش مثبت به مطالعه و موفقیت‌های آموزشی تأکید کرده‌اند.

از منظر نظریه سرمایه فرهنگی بوردیو، سرمایه فرهنگی در سه حالت تجسم یافته (مانند مهارت‌های زبانی و خواندن)، عینیت یافته (مانند کتاب‌ها، آثار فرهنگی، و فضاهای مطالعه) و نهادی شده (مانند مدارک تحصیلی و عناوین علمی) تأثیر گسترده‌ای بر بازتولید اجتماعی دارد. در این چارچوب، مطالعه نه به‌عنوان فعالیتی صرفاً فردی، بلکه به‌مثابه کنشی اجتماعی و فرهنگی دیده می‌شود که از ساختارها و زمینه‌های فرهنگی افراد ریشه می‌گیرد. افراد برخوردار از سرمایه فرهنگی بالاتر، نه تنها دسترسی بیشتری به منابع فرهنگی دارند، بلکه در معرض الگوهای رفتاری و زبانی‌ای قرار می‌گیرند که مطالعه را ارزشمند می‌دانند و آن را با هویت شخصی و منزلت اجتماعی پیوند می‌زنند؛ بنابراین، تبیین نقش سرمایه فرهنگی در نگرش به خواندن آزاد، ما را به سوی این درک رهنمون می‌سازد که سیاست‌گذاری فرهنگی و آموزشی باید بیش‌ازپیش بر گسترش دسترسی عادلانه به منابع فرهنگی، تقویت تعامل خانواده‌ها با کتاب و افزایش سواد فرهنگی تأکید کند.

یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی با نگرش افراد نسبت به خواندن آزاد رابطه‌ای مثبت و معنادار دارد. این ارتباط بیانگر آن است که شبکه‌های اجتماعی، تعاملات خانوادگی و دوستی، مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و تعلق به گروه‌های اجتماعی می‌تواند به‌طور چشمگیری بر شکل‌گیری نگرش مثبت به مطالعه آزاد تأثیر بگذارد. سرمایه اجتماعی، به‌عنوان یکی از منابع نامحسوس اما مؤثر در زندگی اجتماعی، از طریق حمایت عاطفی، تبادل اطلاعات، الگوسازی رفتاری و تسهیل دسترسی به منابع فرهنگی، زمینه‌ساز تقویت علاقه و انگیزه برای مطالعه می‌شود. در محیط‌هایی که مطالعه و گفت‌وگوهای فرهنگی بخشی از تعاملات روزمره محسوب می‌شوند، احتمال شکل‌گیری نگرشی مثبت به خواندن آزاد بسیار بیشتر است.

این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های مومنی و دیگران (۱۳۹۴)، هانگ و دیگران (۲۰۱۵) و همچنین پژوهش کوهی رستمی و دیگران (۱۴۰۱) همسویی دارد. این پژوهش‌ها تأکید کرده‌اند که سرمایه اجتماعی نقش کلیدی در انتقال نگرش‌ها و ارزش‌های فرهنگی دارد و می‌تواند از طریق ایجاد فضاهای مشوق و حمایتی، مطالعه را به‌عنوان کنشی اجتماعی و ارزشی ترویج کند. کوهی رستمی و دیگران (۱۴۰۱) در پژوهش خود نشان دادند که پیوندهای اجتماعی قوی، به‌ویژه در خانواده و نهادهای آموزشی، می‌تواند به‌طور غیرمستقیم بر رفتارهای فرهنگی مانند مطالعه تأثیرگذار باشد. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که سرمایه اجتماعی نه تنها مکمل سرمایه فرهنگی است، بلکه در برخی زمینه‌ها به‌ویژه در جوامعی با محدودیت منابع فرهنگی، می‌تواند نقش جبرانی و تسهیل‌گر نیز ایفا کند. از این رو، تقویت پیوندهای اجتماعی، به‌ویژه از مسیر نهادهای عمومی نظیر کتابخانه‌ها، مدارس، انجمن‌های محلی و رسانه‌های اجتماعی، می‌تواند از راهبردهای مؤثر در ارتقای نگرش مثبت به خواندن آزاد باشد.

یکی از یافته‌های معنادار این پژوهش، تأثیر متغیر جنسیت بر نگرش به خواندن آزاد است؛ به‌گونه‌ای که تفاوت نگرشی میان زنان و مردان مشاهده شده و این تفاوت از نظر آماری معنادار گزارش شده است. این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین در سطح بین‌المللی و ملی همخوانی دارد. برای نمونه، مک‌کنا، لارنس، جانگ و مایر^۱ (۲۰۱۲) و بابا و افندی (۲۰۲۰) در مطالعات خود نشان داده‌اند که زنان عموماً نگرش مثبت‌تری به مطالعه دارند و مشارکت آنها در فعالیت‌های خواندن آزاد بیشتر است. همچنین، در بستر فرهنگی ایران نیز تحقیقات چگینی و دیگران (۱۳۹۴)، صنعتگر (۱۳۹۶)، و کوهی رستمی و پورخلیل (۲۰۲۱) همین الگوی تفاوت جنسیتی را تأیید کرده‌اند. تبیین این تفاوت را می‌توان در چارچوب عوامل اجتماعی-فرهنگی تحلیل کرد. نقش‌های جنسیتی اجتماعی شده، انتظارات فرهنگی، الگوهای تربیتی مبتنی بر تفکیک جنسیتی، و حمایت بیشتر خانواده‌ها از فعالیت‌های فرهنگی برای دختران، از جمله عواملی هستند که زمینه‌ساز نگرش مثبت‌تر زنان به مطالعه می‌شوند. از منظر نظریه بوردیو، این تفاوت را باید در توزیع نابرابر سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی میان دو جنس جست‌وجو کرد؛ چرا که تفاوت در دسترسی به منابع، به تفاوت در عادت‌واره‌ها، سلیقه‌ها و ترجیحات فرهنگی منجر می‌شود. بر این اساس، یافته پژوهش حاضر نیز تأییدی بر اهمیت رویکرد جنسیت‌محور در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و آموزشی است و ضرورت مداخلات مبتنی بر عدالت جنسیتی در حوزه ترویج مطالعه را برجسته می‌سازد.

^۱. Conradi, Lawrence, Jang, & Meyer

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که متغیرهای سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و جنسیت توانسته‌اند حدود ۱۰ درصد از واریانس نگرش افراد به خواندن آزاد را تبیین کنند. اگرچه این میزان در نگاه نخست ممکن است اندک به نظر برسد، اما در پژوهش‌های علوم اجتماعی که پدیده‌ها تحت تأثیر مجموعه‌ای پیچیده و چندعاملی قرار دارند، چنین میزان واریانس تبیین‌شده قابل توجه و حائز اهمیت تلقی می‌شود. این یافته حاکی از آن است که نگرش به خواندن آزاد، برخاسته از تعامل عوامل متعددی است و صرفاً با اتکا به متغیرهای ساختاری قابل توضیح کامل نیست. از این رو، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی سایر متغیرهای مؤثر مانند کیفیت تجربه‌های فردی در مطالعه، سبک‌های یادگیری، سواد رسانه‌ای، عملکرد نظام آموزشی، انگیزش درونی، ویژگی‌های شخصیتی، و نقش رسانه‌ها نیز مورد بررسی قرار گیرد تا تصویری جامع‌تر از سازوکارهای مؤثر بر نگرش به مطالعه آزاد ترسیم گردد.

بر این اساس، پیشنهاد می‌شود مسیرهای آتی پژوهش به شناسایی و تحلیل سایر متغیرهای مؤثر بر نگرش به خواندن آزاد گسترش یابد؛ متغیرهایی نظیر تجربه‌های فردی موفقیت یا شکست در مطالعه، کیفیت آموزش در نظام آموزشی رسمی، تأثیر رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، سبک‌های یادگیری، انگیزش‌های درونی، عادات مطالعه از دوران کودکی، نقش والدین و معلمان، و ویژگی‌های شخصیتی نظیر خودکارآمدی یا کنجکاوی ذهنی. همچنین، انجام پژوهش‌های کیفی با رویکرد پدیدارشناختی یا نظریه‌پردازی داده‌بنیاد می‌تواند به فهم عمیق‌تری از زمینه‌ها و تجربه‌های زیسته مرتبط با نگرش به مطالعه آزاد منجر شود. گسترش این پژوهش به سایر شهرها و مناطق با زمینه‌های فرهنگی و اقتصادی متفاوت نیز می‌تواند در تعمیم‌پذیری نتایج و تولید دانش بومی مؤثر باشد.

نتیجه‌گیری

در نهایت، توجه به بافت اجتماعی و فرهنگی خاص شهر خرمشهر، با تنوع قومی، زبانی و مذهبی و همچنین وضعیت نسبتاً پایین مشارکت در کتابخانه‌ها و مطالعه آزاد، اهمیت کاربردی این پژوهش را دوچندان می‌کند. یافته‌ها می‌تواند راهنمایی برای مسئولان فرهنگی و آموزشی باشد تا با طراحی برنامه‌های هدفمند در جهت ارتقای سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی و رفع موانع اقتصادی، نگرش مثبت نسبت به خواندن آزاد را در جامعه تقویت کنند. در این راستا، پیشنهاد می‌شود برنامه‌هایی همچون ایجاد فضاهای مطالعه در محلات با رویکرد بومی، راه‌اندازی باشگاه‌های کتاب‌خوانی برای گروه‌های سنی و قومی مختلف، تقویت نقش کتابخانه‌ها به عنوان مراکز اجتماعی مشارکتی، و حمایت مالی از خانواده‌های کم‌برخوردار برای دسترسی به کتاب و منابع فرهنگی در دستور کار قرار گیرد. همچنین، استفاده از ظرفیت رسانه‌های محلی و شبکه‌های اجتماعی برای ترویج الگوهای فرهنگی مرتبط با کتاب‌خوانی، و آموزش مهارت‌های مطالعه در مدارس، می‌تواند در بلندمدت منجر به تقویت عادت مطالعه و شکل‌گیری نگرشی پایدار و مثبت به خواندن آزاد در میان شهروندان شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول: تهیه و آماده‌سازی نمونه‌ها، انجام آزمایش و گردآوری داده‌ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج، تهیه پیش‌نویس مقاله.

نویسنده دوم: استاد راهنمای پایان‌نامه، طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و پایایی‌سازی مقاله.

نویسنده سوم: استاد مشاور پایان‌نامه، مشارکت در طراحی پژوهش، نظارت بر پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله.

نویسنده چهارم: استاد مشاور پایان‌نامه، مشارکت در طراحی پژوهش، نظارت بر پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر با حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه شهید چمران اهواز و شماره پژوهانه SCU.EI1403.36814 انجام شد. حمایت مالی از این پژوهش از طرف دانشگاه شهید چمران اهواز دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی در قالب پژوهانه پایان‌نامه دانشجویی نویسنده اول و همچنین پژوهانه برای سایر نویسندگان انجام شده است.

سپاسگزاری

از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه شهید چمران اهواز به خاطر حمایت مالی و معنوی و همکاری در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- چگینی، مریم؛ مقدم‌زاده، علی و چگینی، نسرين (۱۳۹۴). نقش نگرش والدین به خواندن در پیش‌بینی نگرش خواندن، خودپنداره و ادراک خواندن دانش‌آموزان پایه چهارم و پنجم ابتدایی. *اندازه‌گیری تربیتی*، ۵(۱۹)، ۲۸-۵۴. <https://doi.org/10.22054/jem.2015.1671>
- رسول‌زاده اقدم، صمد و علیدوستی، ماریا (۱۳۹۲). بررسی ارتباط سرمایه‌های فرهنگی خانواده‌ها با میزان گرایش فرزندان آنها به کتابخوانی. *مطالعات علوم اجتماعی ایران*، ۱۲(۴)، ۶۸-۸۸.
- صنعتگر، راضیه (۱۳۹۶). رابطه سرمایه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و شاخص گذران وقت فرهنگی با سرانه مطالعه. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز*.
- صمدی، سمیه؛ و تمنا، سعید (۱۳۹۵). رابطه سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی با میزان آگاهی دانشجویان از فرهنگ دانشگاهی. *پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۲۲(۱)، ۹۹-۱۲۶. https://journal.irphe.ac.ir/article_702892.html
- شارع پور، محمود؛ ریاحی، محمد اسماعیل و آرمان، فاطمه (۱۳۹۲). بررسی تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر سلامت روان؛ مطالعه موردی شهروندان ساکن تهران. *مسائل اجتماعی ایران*، ۵(۱)، ۷۹-۱۰۰.
- عصاره، فریده؛ شهنی بیلاق، منیجه؛ نواح، عبدالرضا و کوهی رستمی، منصور (۱۳۹۶). طراحی و آزمون مدل تأثیر عوامل جامعه‌شناختی مبتنی بر نظریه بورديو با میانجی‌گری سبک زندگی فرهنگی بر میزان مطالعه. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۷(۱)، ۱۰۸-۱۲۸. <https://doi.org/10.22067/rriis.v7i1.56436>
- کلمن، جیمز (۱۳۷۷). *بنیادهای نظریه اجتماعی*، ترجمه: منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- کوهی رستمی، منصور؛ نیل‌درار، سارا و نجف‌پور مقدم، پروین (۱۴۰۱). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۵۷(۱)، ۶۵-۷۸. <https://doi.org/10.22059/jlib.2023.356691.1678>
- گیج، ناتانیل لیز و برلاینر، دیوید سی (۱۳۷۴). *روان‌شناسی تربیتی* (ترجمه غلامرضا خوی نژاد، جواد طهوریان و حسین لطف آبادی و محمد تقی منشی طوسی و محمد حسین نظری نژاد). مشهد: نشر پاژ، موسسه انتشارات حکیم فردوسی.
- مؤمنی، عصمت؛ علی‌زاده، فاطمه و عبودیت، علیرضا (۱۳۹۴). عادات و نگرش‌های خواندن دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۲۸، ۵۹-۸۶.
- نوکاریزی، محسن؛ نارمنجی، سید مهدی و دهقانی، کلثوم (۱۳۹۳). ارتباط بین سرمایه فرهنگی والدین و میزان استفاده فرزندان از مواد کتابخانه‌ای کتابخانه‌های عمومی استان خراسان جنوبی. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۲۰(۲)، ۳۴۹-۳۷۰.

References

- Anderson, P., & Brown, L. (2023). The impact of picture books on reading motivation in elementary students. *Journal of Educational Psychology*, 115(3), 245–258.
- Baba, J., & Affendi, F. R. (2020). Reading habit and students' attitudes towards reading: A study of students in the Faculty of Education UiTM Puncak Alam. *Asian Journal of University Education*, 16(1), 109–122. <https://doi.org/10.24191/ajue.v16i1.8988>
- Baker, L., & Wigfield, A. (1999). Dimensions of children's motivations for reading and their relations to reading activity and reading achievement. *Reading Research Quarterly*, 34(3), 452–457. <https://doi.org/10.1598/RRQ.34.4.4>
- Braden, M. J. (2012). *Impacting attitudes towards reading in the second grade classroom: A reading role model intervention*. Doctoral dissertation, Wichita State University.
- Chegini, M., Moghadamzadeh, A., & Chegini, N. (2015). The role of parents' attitudes toward reading in predicting reading attitude, self-concept, and reading perception of fourth and fifth grade elementary school students. *Educational Measurement*, 6(19), 27-54. <https://doi.org/10.22054/jem.2015.1671> [in Persian]
- Chiu, M. M., & Chow, B. W. Y. (2010). Culture, motivation, and reading achievement: High school students in 41 countries. *Learning and Individual Differences*, 20(6), 579–592. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2010.03.007>
- Coleman, J.S. (1998). *Foundations of social theory* (M. Sabouri, Trans.). Tehran: Nashr-e Ney. [in Persian]
- Conradi, K., Jang, B. G., & McKenna, M. C. (2014). Motivation terminology in reading research: A conceptual review. *Educational Psychology Review*, 26(1), 127–164. <https://doi.org/10.1007/s10648-013-9245-z>
- Dunston, P. J., & Gambrell, L. B. (2009). Motivating adolescent learners to read. *Literacy Instruction for adolescents: Research-based practice*, 269-286.
- Faizah, A. M. (2004). *Adult learners' characteristics and their academic reading strategies: A case study*. PhD thesis, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Fan, J. (2014). The impact of economic capital, social capital and cultural capital: Chinese families' access to educational resources. *Sociology Mind*. <https://doi.org/10.4236/sm.2014.44028>
- Gage, N. L., & Berliner, D. C. (1995). *Educational psychology* (G. Khoynjad, J. Tahoorian, H. Lotfabadi, M. T. Monesi Tousi, & M. H. Nazarinejad, Trans.). Mashhad: Nashre Pajesh, Hekmat Ferdowsi Publications Institute. [in Persian]
- Gilbert, J., & Fister, B. (2011). Reading, risk, and reality: College students and reading for pleasure. <https://doi.org/10.5860/crl-148>

- Green, B., Cormack, P., & Patterson, A. (2013). Re-reading the reading lesson: Episodes in the history of reading pedagogy. *Oxford Review of Education*, 39(3), 329–344. <https://doi.org/10.1080/03054985.2013.808617>
- Guthrie, J. T., & Coddington, C. S. (2009). Reading motivation. In *Handbook of motivation at school* (pp. 517–540). Routledge. <https://doi.org/10.1037/t23360-000>
- Guthrie, J. T., & Wigfield, A. (2000). How motivation fits into a science of reading. *Scientific Studies of Reading*, 3(3), 199–205. https://doi.org/10.1207/s1532799xssr0303_1
- Hall, J. (2009). Book review: Jones, A. (Ed.). (2006). *Men of the global south: A reader*. New York: Zed Books. *Men and Masculinities*, 11(3), 378–378. <https://doi.org/10.1177/1097184X07309501>
- Huang, L., Dămean, D., & Cairns, D. (2013). Social capital and student achievement: Exploring the influence of social relationships on school success in Norway and Romania. *Creative Education*, 1, 1139–1141. <https://doi.org/10.4236/ce.2015.615166>
- Huang, L., Dămean, D., & Cairns, D. (2015). Social capital and student achievement: Exploring the influence of social relationships on school success in Norway and Romania. <https://doi.org/10.4236/ce.2015.615166>
- Jabbar, A., Mahmood, K., & Warraich, N. F. (2021). Influence of family factors on children's reading habits: A review of literature. *Bulletin of Education and Research*, 43(3), 121–144.
- Koohi Rostami, M., & Pourkhalil, N. (2021). Sociological explanation of the relationship between gender and reading among Ahvaz citizens. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)*, 19(2), 65–75. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088302.2021.19.2.5.3>
- Koohi Rostami, M., Nildarar, S. & Najafpour Moghadam, P. (2023). Investigation of Sociological Factors on the Reading Habits of Undergraduate Students of Shahid Chamran University of Ahvaz. *Academic Librarianship and Information Research*, 57(1), 65-78. <https://doi.org/10.22059/jlib.2023.356691.1678> [in Persian]
- Krashen, S. (2009). Anything but reading. *Knowledge Quest*, 37(5), 18.
- Marpaung, M. B. (2023). The use of crosswords as reading comprehension assessment. *Linguistika: Buletin Ilmiah Program Magister Linguistik Universitas Udayana*, 30(2). <https://doi.org/10.24843/ling.2023.v30.i02.p06>
- McKenna, M. C., Conradi, K., Lawrence, C., Jang, B. G., & Meyer, J. P. (2012). Reading attitudes of middle school students: Results of a US survey. *Reading Research Quarterly*, 47(3), 283–306. <https://doi.org/10.1002/rrq.021>
- McKenna, M. C., Kear, D. J., & Ellsworth, R. A. (1995). Children's attitudes toward reading: A national survey. *Reading Research Quarterly*, 934–956. <https://doi.org/10.2307/748205>
- Momeni, E., Alizadeh, F., & Oboodiat, A. (2015). Reading habits and attitudes of undergraduate students at the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Allameh Tabataba'i University. *Research in Educational Systems*, 9(28), 59-86. [in Persian]

- Moon, C., & Wells, G. (1979). The influence of home on learning to read. *Journal of Research in Reading*, 2(1), 53-62.
- Morgan, P. L., & Fuchs, D. (2007). Is there a bidirectional relationship between children's reading skills and reading motivation? *Exceptional Children*, 73(2), 165-183. <https://doi.org/10.1177/001440290707300203>
- Nokarizi, M., Narmanji, M., & Dehghani, K. (2014). The relationship between parents' cultural capital with the children use of library materials among public libraries' members of South Khorasan. *Research on Information Science and Public Libraries*, 20(2), 349-370. [in Persian]
- Osareh, F., Shehni Yailagh, M., Navah, A. & Koohi Rostami, M. (2017). Designing and testing the effects model of sociological factors based on Bourdieu's theory along with mediating of cultural lifestyle on the time spent reading of citizens of Ahwaz City. *Library and Information Science Research*, 7(1), 108-128. <https://doi.org/10.22067/riis.v7i1.56436> [in Persian]
- Özdemir, M. (2017). Artırılmış gerçeklik teknolojisi ile öğrenmeye yönelik deneysel çalışmalar: Sistematik bir inceleme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 609-632. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.336746>
- Parker, P. S. (2004). *Race, gender, and leadership: Re-envisioning organizational leadership from the perspectives of African American women executives*. Routledge.
- Peterson, J. (2017). The future of (close) reading. *Early Modern Culture*, 12(1), 6.
- Rasoulzadeh Aghdam, S., & Alidousti, M. (2014). Investigating the relationship between families' cultural capital and their children's tendency to read. *Iranian Journal of Social Studies*, 12(4), 68-88. [in Persian]
- Sanatgar, R. (2018). The relationship between cultural, social, economic capital and cultural time use indicator with per capita study: A case study of Shiraz. Master's thesis, Shiraz University. [in Persian]
- Sharepour, M., Riahi, M. E., & Arman, F. (2013). Investigating the effect of social capital components on mental health: A case study of citizens living in Tehran. *Social Problems of Iran*, 5(1), 79-100. [in Persian]
- Sikora, J., Evans, M. D., & Kelley, J. (2019). Scholarly culture: How books in adolescence enhance adult literacy, numeracy and technology skills in 31 societies. *Social Science Research*, 77, 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2018.10.003>
- Sofsian, D. (2006). The importance of reading. Retrieved February 6, 2024, from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2522060>
- Tamana, S., & Samadi, S. (2023). The relationship between students' awareness of academic culture and social and cultural capital. *Research and Planning in Higher Education*, 22(1), 99-126. https://journal.irphe.ac.ir/article_702892.html [in Persian]

- Ulu, H. (2019). Examining the relationships between the attitudes towards reading and reading habits, metacognitive awarenesses of reading strategies, and critical thinking tendencies of pre-service teachers. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 6(1), 169–182. <https://doi.org/10.33200/ijcer.549319>
- Walberg, H. J., & Tsai, S. L. (1984). Reading achievement and diminishing returns to time. *Journal of Educational Psychology*, 76(3), 442. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.76.3.442>
- Wigfield, A. (2000). Facilitating children's reading motivation. In *Engaging young readers: Promoting achievement and motivation* (pp. 140–158).
- Yamashita, J. (2007). The relationship of reading attitudes between L1 and L2: An investigation of adult EFL learners in Japan. *TESOL Quarterly*, 41(1), 81–105. <https://doi.org/10.1002/j.1545-7249.2007.tb00041.x>